

Hiihtoa ja muuta "sporttia" lystin vuoksi

Miettiessäni, miten lyhyesti toteaisin, että kaikkinaisen urheiluharrastus Oulun puolella ja muuallakin, mahdollisesti pääkaupunkia lukuunottamatta, on kovin nuorta perua, otin kuin vaistomaisesti hyllystä HVC:n eli Claudelinin Villen teoksen Oulun Hiihto, 199:s numeroitu kappale, selailin sitä hetken ja huomasin sivulla 46 toteamuksen: "Ennen 1880-luvulla alkanut yleisiä hiihtokilpailuja ottivat suomalaiset hiihtämisen täysin rauhalliselta kannalta. Hiihrettiin sen verran, minkä jokapäiväinen tarve vaati."

Niinpä niin, siinä se sanottiin. Maalaiskansa varsinkin piti kaikkea turhaa rehkimistä pelkkänä herrojen hömpötyksenä. Talvella pyyntimatkoillaan suomalainen mies tietysti tuli retkeilleksi samalla tavalla kuin sitten vuosisadan lopulla herrat "sporttia" harrastaessaan, siis lystin vuoksi suksissaan. Mutta eipä kai muuten. Voin kuvitella, että isääni ja hänen velimiehiään pidettiin enemmän tai vähemmän höyrähtäneinä, kun he vapaaehtoisesti ja ilman taloudellista pakkoa lähtivät lykkimään Oulun koulusta Suomalaisalmelle, mihin silloin oli hyvän matkaa kolmattakymmentä peninkulmaa. Kauhistelijoita riitti varmasti niin kortteeripaikassa jossain Kakaravaaran Holmilla ja Heinäpään Lipposella kuin

matkan varrella kievareissa ja perillä kotikylinällä. "Sus siunakkoon, papin poikia..."

Tietääkseni hiihtelevä "herasmies" (tarkoitin siis herraa) vielä vuosisadan lopulla oli hyvin harvinainen ilmentys Oulun maalisuusillakin jäälakeuksilla. Aikamiehet-koululaiset, yläluokkalaiset siis, jotka ilman muuta luokiteltiin herrojen kastiin, alkoivat, niin Claudelinin ja muiden tupakkatarinoista ja petiitipakinoista muistavini, yleisesti hiihdellä vasta myöhemmin aikoina. Tietysti on ollut originelleja, ainahan niitä jokunen joka sukupolven osalle. Historiallisan nimensä amatöörihiihtäjistä sopii tässä mainita Teuvo Pakkala eli Frosterus/1862 Theodor Frosterus suoritti ylioppilastutkinnon 1882 ja elei sitten Oulussa sanomalehtimiehenä ja kirjailijana. Olen varmaan nähnyt hänestä hiihtoasussa otetun valokuvan ja tiedän, että hän oli mukana Oulun ensimmäisiä hiihtokilpailuja järjestämässä ja aktiivisesti mukana Oulun Hiihtoseuran toiminnassa. Hän oli myös Oulun ensimmäisiä polkupyöräilijöitä eikä tyytynytään olemaan kuka hyvänsä pyöräilijä-keikari, vaan ajeli pitkät matkat Suomenmaata.

Kaikki esim. hiihtokilpailuista innostuneet oululaiset eivät silti itse hiihtäneet, mutta vähitellen harrastus lisääntyi, niin että aurinkoisina kevättalven päivinä jopa naisiakin retkeili Kempeleenlahden ja Hietasaaren edustan jäällä, harvemmin kai "sisämaassa", ellei nyt maantietä Knuutilaan tai muualle Oulujokivarren johonkin suosittuun

pitotaloon. Hiihrettiin pitkällä hapavetisillä tai kajaamilaisilla tai iiläisillä, sauvat olivat miehen mittaiset ja naisten hiihtohameet maata myöten. Seinälläni on vanha valokuva, jossa isäni seuraava merkintä: "Leistenin pihalla 1895 magn. valossa." Erään toisen tämän kuvan yhteyteen eksyneen, mutta mahdollisesti muualle kuuluvan merkinnän mukaan "Seppäsen karonkka" mainittuna ja parina seuraavana vuonna retkeili Koskelassa, jolla siis tarkoitettaiisiin Koskelankylän Koskelaa. Kuva on hyvinkin voitto ottaa tuollaisen retken jälkeen Leistenin pihalla ennen seurueen haajaantumista. Jonkun retkeläisistä olen tuntevinanikin.

Lapsuusvuosiltani kyllä muistan vanhankansan sunnuntaihiihtäjiä, joita tässä edustakoon joku myöhäisiin ikävuosiin saakka hiihtourheilua harrastanut opettajamme Väinö Hannelius, haapavetisinen ja tasamaa-

tahteineen 1800-luvun uskollinen edustaja vielä 1950-luvun Oulussa. Hiihto hiihtona ja hoppu erikseen. Kovin yleistä hiihtelemistä ei liene ollut. Mettämiehet olivat erikseen. Murtomaa-hiihdosta oli tullut hiihtokisojen päivän huuto. Oulun Hiihto menetti vähän niinkuin makunsa. Haapavetiset sankarit ja muut Nikut työntyivät metsiin ja Salpausselälle. Tässä vaiheessa kai Oulun Hiihtoseuran johtomiehet ryhtyivät pelastamaan mikä pelastettavissa oli. He aloittivat ihan oikeasta päästä, ryhtyivät lietsomaan tavallisten ihmisten, kaiken ikäisten, hiihtoharrastusta. Lämsänjärvelle kohosi hiihtomaja, ja meitä tavallisia harrastushiihtäjiä varten perustettiin erilaisia hiihtomerkkejä, niin että kun kävi niin ja niin monta kertaa Lämsänjärvellä ja kirjoitti nimensä kirjaan, sai sellaisen ja sellaisen hiihtomerkin, ja kun kävi niin ja niin monta kertaa Maikkulassa, jonka pik-

kupuolen pirtissä pihalle tullessa oikealla, oli nimikirja, sai toisenlaisen hiihtomerkin... Minulla on sellainen mielikuva, että hiihtoharrastus 1930-luvun alussa kasvoi ihan silmissä. Oulun puulaakiihdoilla oli tässä leikkissä erittäin merkittävä osuus. Ne keräsivät sankat joukot tavallisia pulliaisia oikein kilpaladullekin, oli kunnia-asia olla mukana, jos nyt ylipäänsä harrasti hiihtoa. Johtajat hiihtivät ja juoksupojat hiihtivät — "hei tirentööri, latua ja äkkiä", miten riemukasta —, mestarit ja oppipojat, insinöörit ja maisterit. Kouluissa oli valtava hiihtoharrastus, vai mitä sanotte, Palatsin Renne ja Lukkarisen Topi! Oli koulujen väliset, ja koulut olivat myös puulaakiihdoissa, jotka olivat siitä mukavat, että sinne sai mennä, kuka vain ilkei. Tämä tässä kaikiksi, että sen veroista hiihtoharrastusta en muista muilta vuosikymmeniltä, mutta toisaalta myönnän, että nykyinen todella pitkän matkan laturetkeily on vertaansa vailla Oulun "historiassa" sekin. 30-luvun hiihtonjohtajista voisni mainita yhden jos toisenkin, mutta jääkööt tässä. Sensijaan haluan muistuttaa lukijain mieleen, että sikäli kuin hallussanne on jotain Oulun hiihtohistorioihin liittyvää tai tiedossanne joku, joka niistä asioista, kuta vanhemmista, sitä parempi tietää kertoa, niin kiiruhtakaa tiedoittamaan asiasta oloneuvos Veijo Olanderille, joka on ottanut oikein työkseen koota kaiken mahdollisen. Paljon on nimittäin jäänyt aikanaan tallettamatta, kuten Claudelin jo 1939 alussa mainitussa hiihtohistoriassaan murhemielin toteaa.

